

JAARVERSLAG 2023

CENTRUM VOOR PARLEMENTAIRE GESCHIEDENIS

Radboud Universiteit

Inhoudsopgave

Woord vooraf	4
Het CPG: onderzoeks- en expertisecentrum	6
Organisatiestructuur	7
Onderzoeksresultaten	9
Lopend onderzoek	13
Toekomstig onderzoek	15
Onderzoek in opdracht & Valorisatie	16
Conferenties, symposia en workshops	19
Samenwerking	20
Onderzoeksgroepen 'The Seventies' en 'The Eighties'	22
Onderwijs	24
Summary	25

Bijlagen

1 Publicaties	29
2 Lezingen en congresbijdragen	33
3 Overige activiteiten	35
4 EUparl.net Board	39

Fotografie

Presentatie jaarboek: Hans Kouwenhoven

Grondwetbundel: Bas Czerwinski

Parliament contested: eigen foto

Woord vooraf

In 2022 ondervonden we nog veel gevolgen door corona, maar tot ieders opluchting is 2023 een jaar geworden zonder beperkende maatregelen vanwege het coronavirus. Dit gaf het CPG weer volop gelegenheid tot de organisatie van bijeenkomsten, presentaties en symposia. In 2023 veranderde ook de samenstelling van de staf.

In maart verliet Jonne Harmsma het CPG wegens het aanvaarden van een baan aan de Fontys Hogeschool voor Journalistiek te Tilburg. Op 16 maart startte Fons Meijer als onderzoeker bij het CPG. Naomi Woltring begon in september als onderzoeker bij het CPG. Begin december promoveerde zij aan de Universiteit Utrecht. Op 1 december trad Maaïke van Deelen in dienst. Zij zal Irene Helsen opvolgen die per 1 februari 2024 uit dienst treedt.

De evaluatie van de kabinetsformatie van 2021/2022 werd ditmaal wederom verzorgd door het CPG. Emeritus hoogleraar parlementaire geschiedenis Carla van Baalen overhandigde op 23 februari het evaluatierapport over de kabinetsformatie 21/22 aan Kamervoorzitter Vera Bergkamp. Zij deed dit als voorzitter van de door de Tweede Kamer ingestelde evaluatiecommissie. Alexander van Kessel was secretaris van deze commissie. Eind juni verscheen de evaluatie tevens in boekvorm bij Boom uitgevers Amsterdam onder de titel 'Het vertrouwen zoek'.

In juni 2023 organiseerde het CPG in Nijmegen een internationaal wetenschappelijk congres getiteld 'Parliament Contested?'. Onderzoekers uit Nederland en het buitenland gingen in op de politieke betekenis van de jaren 1970 in Europa. Daarna zijn de bijdragen bewerkt en gereviewed met de bedoeling te komen tot een publicatie.

Op 1 augustus werd Ronald Kroeze benoemd tot hoogleraar Parlementaire Geschiedenis aan de faculteit der Letteren. Hij zal zijn oratie houden op 11 oktober 2024.

Op 3 november 2023 was het precies 175 jaar geleden dat de Grondwet van 1848 werd afgekondigd. Dit gegeven was de aanleiding voor het publiceren van de bundel 'De Grondwet van 1848 tot nu' die mede werd geredigeerd door Ronald Kroeze en een bijdrage van Alexander van Kessel bevatte. Het Montesquieu Instituut en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties organiseerden ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Grondwet van 1848 op donderdag 2 november ook een symposium.

Op de traditionele derde dinsdag van november werd het Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023 uitgereikt met de titel 'Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek'. Ook qua timing een bijzondere dag, want de dag erop vonden de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats. De presentatie vond plaats in de tijdelijke locatie van Nieuwspoort. Bij die gelegenheid kondigde Thom de Graaf tevens aan per 31 december het voorzitterschap van de Stichting Parlementaire Geschiedenis neer te leggen. Per 1 januari 2024 zal Ingrid van Engelshoven hem opvolgen.

In 2023 werd de RICH-onderzoeksgroep 'The Seventies' afgesloten. De logische opvolger is 'The

Eighties: austerity, reform, conflict': een onderzoeksgroep die zich richt op politiek in de lange jaren tachtig, ook in aansluiting bij het CPG-project over de parlementaire geschiedenis van Nederland in de periode 1982-1994 (de kabinetten-Lubbers). In het najaar van 2023 vonden reeds twee bijeenkomsten plaats.

Verder voltooiden medewerkers een historische discoursanalyse over de omgang met aardgaswinning in opdracht van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen. Ook werd veel vooruitgang geboekt met het schrijven van de biografie van Ruud Lubbers en met bijdragen aan bundels en tijdschriften.

Tot slot waren CPG-medewerkers ook op andere terreinen actief. Zij verzorgden onder meer onderwijs, spraken op conferenties en leverden in de media commentaar op de belangrijkste politieke gebeurtenissen in het verslagjaar, zie ook de bijlagen bij dit jaarverslag.

Graag dank ik eenieder die zich in 2023 heeft ingezet voor het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis.

Nijmegen, januari 2024
Ronald Kroeze, directeur CPG

Het CPG: onderzoeks- en expertisecentrum

Het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG) is in 1971 opgericht met een tweeledig doel: het verrichten van onderzoek naar de parlementaire geschiedenis van Nederland sinds de Tweede Wereldoorlog en het publiceren van de resultaten van dit onderzoek.

Het Centrum wordt gezamenlijk gefinancierd door de Stichting Parlementaire Geschiedenis, gevestigd te Den Haag, en de Stichting Katholieke Universiteit, gevestigd te Nijmegen. Het Centrum is ondergebracht bij de Faculteit der Letteren van de Radboud Universiteit.

Het CPG is een uniek onderzoeksinstituut op het gebied van de parlementaire geschiedenis van Nederland. Het verricht systematisch wetenschappelijk onderzoek naar de geschiedenis van de Nederlandse democratie in het algemeen en naar de positie van en de beraadslagingen in het parlement in het bijzonder. Dit alles geplaatst in de bredere context van nationale en internationale maatschappelijke ontwikkelingen. De resultaten worden gepubliceerd in monografieën, met name in de serie *Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945* en daarnaast ook in (peer-reviewed) tijdschriften en bundels. Voorts geeft het CPG het *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis* uit, waarin actuele maatschappelijke thema's vanuit een parlementair-historische invalshoek worden belicht.

Door de aldus verworven kennis en inzichten is het CPG uitgegroeid tot het Nederlandse expertisecentrum bij uitstek op het terrein van de contemporaine parlementaire geschiedenis. Vanuit overheid en samenleving wordt met grote regelmaat een beroep op het Centrum gedaan, zowel voor directe kennisvragen als voor advies, alsook voor onderzoek in opdracht. Daarmee vervult het CPG een belangrijke maatschappelijke taak. Het Centrum heeft een eigen website (www.ru.nl/cpg), die onder meer het laatste politieke nieuws voorziet van parlementair-historische achtergrondinformatie.

Ten slotte verzorgt het Centrum ook onderwijs in de parlementaire geschiedenis, zowel in de bachelor- als in de masterfase van de opleiding Geschiedenis van de Radboud Universiteit, en verricht het 'flankerend wetenschappelijk onderzoek' in de vorm van biografisch onderzoek naar ministers-presidenten en studies naar de parlementaire geschiedenis van bepaalde beleidsterreinen, ten behoeve waarvan het Centrum aanvullende financiële middelen verwerft.

Het CPG en zijn Europese zusterinstituten werken samen in het, mede door het CPG opgerichte, *European Information and Research Network on Parliamentary History*, bekend onder de afkorting EuParl.net.

Organisatiestructuur

Bestuur van de Stichting Parlementaire Geschiedenis

Mr. Th.C. de Graaf, vicepresident van de Raad van State, voorzitter;
Dr. R.S. Zwart, historicus en zelfstandig adviseur, secretaris-penningmeester;
Drs. P.E. Heerma, voormalig voorzitter van de fractie van het CDA in de Tweede Kamer, lid;
Mr. C.G. van der Staaij, voormalig voorzitter van de fractie van de SGP in de Tweede Kamer, lid;
Drs. S.Th.H. Hermans, voorzitter van de fractie van de VVD in de Tweede Kamer, lid;
P. Rosenmöller, voorzitter van de fractie van GroenLinks/PvdA in de Eerste Kamer, lid

Bestuur van de Faculteit der Letteren

Prof. dr. J.M. Sanders, hoogleraar Communicatie in Organisaties: Narratieve Communicatie, decaan (tot 17 oktober 2023);
Prof. dr. A.P.M.H. Lardinois, hoogleraar Griekse taal- en letterkunde, vicedecaan onderzoek (waarnemend decaan vanaf 17 oktober 2023);
Prof. dr. H.G.J. Kaal, hoogleraar in contemporaine politieke geschiedenis, vicedecaan onderwijs (sinds februari 2023)
Dr. G.J.J.C. Boonen, directeur bedrijfsvoering (tot juni 2023)
Ir. J. Landman, directeur bedrijfsvoering (m.i.v. 5 juni 2023)
E.M. Venderbosch, secretaris.

Wetenschappelijke Raad

Prof. mr. P.P.T. Bovend'Eert, hoogleraar staatsrecht, Radboud Universiteit, voorzitter;
Prof. dr. R.A. Koole, emeritus hoogleraar politieke wetenschap, Universiteit Leiden, lid;
Prof. dr. W.P. van Meurs, hoogleraar Europese politieke geschiedenis, Radboud Universiteit, lid;
Prof. dr. G. Voerman, hoogleraar ontwikkeling en functioneren van het Nederlandse en Europese partijstelsel en directeur Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, Rijksuniversiteit Groningen, lid.

Personeel in 2023

Vaste wetenschappelijke staf

Prof. dr. D.B.R. (Ronald) Kroeze 0,9 fte
Dr. A.S. (Anne) Bos 1,0 fte
Dr. J.S. (Jonne) Harmsma 0,8 fte (tot maart 2023)
Dr. A.C.M.W. (Alexander) van Kessel 1,0 fte
Dr. F. (Fons) Meijer (0,9 fte) (vanaf 16 maart)
Mr. dr. J.C.F.J. (Johan) van Merriënboer 1,0 fte
Dr. H. (Hilde) Reiding 0,6 fte
Dr. N (Naomi) Woltring (0,8 fte) (vanaf 1 september)

Tijdelijk wetenschappelijk personeel

L.R. (Lennart) Steenbergen MA 1,0 fte

Administratief personeel

H.F.M.J. (Irene) Helsen 0,8 fte
M. (Maaïke) van Deelen, MA 0,8 fte (m.i.v. 1 december 2023)

Student-assistenten

C.J.W. (Chris) Bekkenk (vanaf 15 oktober 2023)
J. (Joost) Frudiger (van 1 januari 2023 tot 31 maart 2023)
R.G. (Rens) Gillissen (van 1 januari 2023 tot 31 december 2023)
L.I. (Linde) Heinsius (van 1 januari 2023 tot 1 maart 2023 en 1 juli 2023-31 december 2023)
M. (Maarten) Kolpa (van 1 september 2023 tot 30 november 2023)
D. (Daan) Könings (vanaf 15 oktober 2023)
U. (Ufuk) Serik (vanaf 15 oktober 2023)
I.L. (Ida) Vos (van 1 januari 2023 tot 31 december 2023)

Stagiairs

M. (Michelle) Rosmalen (1 maart tot 12 juli 2023)

Gastonderzoeker

Dr. J.W.L. (Jan Willem) Brouwer
Drs. J.J.M. (Jan) Ramakers

Onderzoeksresultaten

Onderzoek in opdracht: Discoursanalyse aardgaswinning Groningen

Op 24 februari presenteerde de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen (PEAG) haar eindrapport. Vijf medewerkers van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG) hebben een bijdrage geleverd aan het enquêterapport in de vorm van een zogenoemde discoursanalyse.

Alexander van Kessel, Jan Willem Brouwer, Jonne Harmsma, Lennert Savenije en Lennart Steenbergen hebben uit naam van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis bijgedragen aan het enquêterapport over de aardgaswinning in Groningen. Op verzoek van de Tweede Kamer onderzochten zij de verschillende 'vertogen' die een rol speelden tijdens de geschiedenis van de gaswinning (1959-2022). Daarbij kwamen de volgende vragen aan de orde: Hoe zijn de voornaamste ontwikkelingen en kantelmomenten in het aardgasdossier ervaren – zowel nationaal als in het Noorden? Welke sentimenten hadden de overhand en hoe ontwikkelden zich die? Hoe reageerden politiek en bestuur daar weer op? Welke 'frames' en welke taal domineerden? Wat was de rol van klokkenluiders?

Presentatie

De presentatie van het eindrapport vond plaats in boerderij De Diek'n in Zeerijp, in het aardbevingsgebied. Commissievoorzitter Tom van der Lee gaf een toelichting op de bevindingen van de enquêtecommissie. Kamervoorzitter Vera Bergkamp nam het rapport namens de Tweede Kamer in ontvangst. De presentatie was live te volgen via een livestream van de Tweede Kamer.

175 jaar Grondwet 1848, 40 jaar Grondwet 1983

Op 3 november 2023 was het precies 175 jaar geleden dat de Grondwet van 1848 werd afgekondigd. Dit gegeven was de aanleiding voor het publiceren van de bundel 'De Grondwet van 1848 tot nu' (Boom, 2023). De bundel bevat bijdragen van wetenschappers uit verschillende vakgebieden, zoals geschiedenis, rechten, politicologie en bestuurskunde.

Het Montesquieu Instituut (partner van het CPG) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties organiseerden ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Grondwet van 1848 op donderdag 2 november ook een symposium.

De vicevoorzitter van de Raad van State, Thom de Graaf, opende de dag, waarna verschillende sprekers aan het woord kwamen. Ook demissionair minister Hugo de Jonge was aanwezig bij het symposium en kreeg het allereerste exemplaar van de bundel 'De Grondwet van 1848 tot nu' overhandigd door Ronald Kroeze, directeur van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis. Na de overhandiging benadrukte hij in zijn toespraak nog het belang van de Grondwet: 'een document waar elke burger mee te maken heeft.' Ook CPG-onderzoeker Alexander van Kessel leverde een bijdrage, en wel over de rol van de kabinetsformatie in de grondwet.

Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023

Aan de vooravond van de Kamerverkiezingen, op 21 november, presenteerde het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG) in Perscentrum Nieuwspoort het Jaarboek Parlementaire Geschiedenis, getiteld Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek.

Het Jaarboek, dat jaarlijks door het CPG wordt gepubliceerd, bestaat uit wetenschappelijke en opiniërende artikelen, alsmede boekbesprekingen, een kroniek van het afgelopen parlementaire jaar, egodocumenten en herinneringen aan onlangs overleden prominente politici.

‘A week is a long time in politics’, zo zou de Britse premier Harold Wilson hebben gezegd. De tijd vliegt, kortom, in de politiek. De Tweede Kamer als ‘burn-outfabriek’ getuigt ervan. Daar staat tegenover dat ‘de politiek’ – vaak gaat het dan om de bestuurlijke kant – soms ook tijd probeert te winnen door problemen voor zich uit te schuiven. Hoe dan ook is ‘tijd’ steeds een factor.

De artikelen zijn verzorgd door Chiel den Akker, Remieg Aerts, Bert van den Braak, Anne Bos, Carla Hoetink, Amanda de Lannoy, Ruben Ros, Charlotte de Roon, Simon Otjes, Ingrid van Biezen en Tom Louwerse.

Zoals gebruikelijk, maar dit keer voor de laatste keer, reikte Thom de Graaf, voorzitter van de Stichting Parlementaire Geschiedenis, de eerste exemplaren uit aan de voorzitters van beide Kamers der Staten-Generaal. De Graaf stelde in zijn [toespraak](#) dat een loopbaan in de politiek bepaald wordt door ‘een combinatie van

talent, toeval en tijd’.

Daarna stelde Ronald Kroeze, directeur van het CPG, in het welkomstwoord dat tijd schaars is in een parlementaire democratie. Hij memoreerde er ook aan dat we een jubileum vierden want de 25e editie van het jaarboek werd gepresenteerd. Tweede Kamervoorzitter Vera Bergkamp, die zelf na de verkiezingen de Kamer verlaat, wees in haar [dankwoord](#) op het risico van verlies van het ‘collectieve geheugen en de collectieve ervaring van de Kamer’ door het vertrek van

veel prominente en ervaren politici.

Daniel Wigboldus, voorzitter van het college van bestuur van de Radboud Universiteit, wees erop dat tijd relatief is en om dat te onderstrepen bracht hij in herinnering dat het precies 118 jaar geleden was dat Albert Einstein zijn relativiteitstheorie publiceerde, namelijk op 21 november 1905.

Voormalig politiek commentator van de Volkskrant Ariejan Korteweg ging in zijn [toespraak](#) bij de presentatie in

op de strijd om tijd in de politiek aan de hand van het vertrek van 'meester van de klok' Mark Rutte. Korteweg publiceerde een dag later ook een [opinieartikel](#) in de Volkskrant hierover.

De redactie van het Jaarboek bestond uit Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit en Lennart Steenbergen

[Half a century of political controversies relating to social security reforms for the elderly](#)

Begin 2023 werd door Alexander van Kessel, Laura Brinkhorst, Carla van Baalen, Anne Bos, Leon van Damme, Johan van Merrienboer, Jan Ramakers en Irene Helsen deze bundel afgerond die bij uitgeverij Vantilt werd gepubliceerd. De thematiek is relevant: De pensioenregelingen in Europa staan onder druk. Door de vergrijzing en de lage rentes staan de pensioenstelsels onder grote spanning. Hoe houdt je de oudedagsvoorziening, een van de pijlers van de welvaartsstaat, duurzaam en betaalbaar? Tijdens een internationale conferentie in Nijmegen in het voorjaar van 2018 bracht het CPG experts op het gebied van sociale zekerheid en pensioenen bijeen om hierover te discussiëren. Deze bundel bevat de bijdragen aan de conferentie.

Lopend onderzoek

Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945

In 2023 werd volop verder gewerkt aan deel 11 van de serie *Parlementaire Geschiedenis van Nederland na 1945*. Deel 11 bestrijkt de ‘lange jaren tachtig’, de periode van de kabinetten-Lubbers: 1982-1994. Hierover meer verderop in het jaarverslag.

Biografie Lubbers

Onderzoekers Johan van Merriënboer en Lennart Steenberghe werkten in 2023 verder aan de biografie over Ruud Lubbers, beiden halftijds. Ze verrichtten dit jaar ook weer archiefonderzoek (onder meer in Brussel), bereidden zes interviews voor die in de loop van het jaar werden afgenomen en uitgewerkt en schreven enkele concept-hoofdstukken. Vier concept-hoofdstukken werden afgerond en naar de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het project gestuurd. Het onderzoek concentreerde zich dit jaar op de relatie met de koningin, het derde kabinet en de opvolgingskwestie en de Europese integratie. In overleg met de uitgever en andere betrokkenen is een planning gemaakt voor de voltooiing en uitgave van het boek in 2024.

De volgende tien instellingen subsidiëren de biografie: het *Dr. Abraham Kuyperfonds*, de Stichting Parlementaire Geschiedenis, de Radboud Universiteit, Tilburg University, de *J.E. Jurriaanse Stichting*, het Prins Bernhard *Cultuurfonds*, Boom *Uitgevers* Amsterdam, de Schuman Foundation, het *Dr. Nolensfonds* en het *Dr. Schaepmanfonds*.

Internationale bundel over politiek in de jaren 1970

Het congres, getiteld *Parliament contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s* vond plaats op de campus op 9 juni 2023. Er werden papers gepresenteerd door een groep Nederlandse en internationale wetenschappers over politiek en parlement in de jaren 1970 in Europese landen met als doel om tot een publicatie te komen. Naderhand werden ook enkele wetenschappers aangezocht en bereid gevonden om bijdragen te leveren over de politieke situatie in landen die nog niet gerepresenteerd waren.

Bijdragen worden geleverd door verschillende CPG-ers alsook Rüdiger Graf, Lawrence Black, Pat Thane, Dirk Jan Wolffram en Michele de Marchi, Duco Hellema en Gemma Rubi. In het najaar van 2023 deden Ronald Kroeze, Hilde Reiding en Fons Meijer aanvullend onderzoek voor het bewerken van hun eigen bijdragen alsook het schrijven van een inleiding, conclusie en het becommentariëren van de andere bijdragen aan deze bundel. Publicatie is beoogd voor eind 2024.

Overig lopend onderzoek

Hilde Reiding werkte aan haar onderzoek naar Nederlandse politieke partijen en de eerste Europese Verkiezingen, ten behoeve van een peer-reviewed artikel.

Fons Meijer onderzocht het herdenken van overleden politieke leiders en de functie die dit speelt in het herijken van de politieke ideologie. Hij onderzocht het overlijden van PvdA-leider Joop den Uyl als casus. Hij diende eind 2023 zijn artikel in bij een peer-reviewed journal.

Ronald Kroeze werkte verder aan het afronden van een door Oxford University Press uitgegeven peer-reviewed bundel over de rol van straffen in de internationale politiek. Het bevat een voor de Nederlandse parlementaire geschiedenis relevante casus over het conflict tussen Nederland en Indonesië in 1991/1992 – over het Dili-protest in 1991 – dat leidde tot veel ophef in parlement, het einde van het Nederlandse voorzitterschap van Inter-Governmental Group on Indonesia en het tijdelijk beëindigen van de ontwikkelingshulprelatie. Deze bundel wordt in januari 2024 gepubliceerd.

Toekomstig onderzoek

Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2024

Voor de editie van 2024 wordt de relatie tussen politieke partij en het parlement als centraal thema genomen. De redactie werkt momenteel aan een overzicht van artikelen. Gewerkt wordt aan artikelen over evenredige vertegenwoordiging, single-issue partijen en juridische disciplinerende van partijen. Ook komt er wellicht een nieuwe rubriek met daarin de politieke foto van het jaar. De redactie bestaat uit Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit en Naomi Woltring.

Publicaties (peer-reviewed) in tijdschriften en bundels (volumes)

Om tot nadere ideeënvorming te komen over peer-reviewed publicaties in bundels en tijdschriften is uit de CPG-staf eerder een werkgroep samengesteld en zijn er afspraken gemaakt tijdens (team)overleggen. Bij de (peer-reviewed) bijdragen die het CPG voornemens is te publiceren in de nabije toekomst, zal waar mogelijk worden voortgebouwd op de bestaande expertises van de onderzoekers en het vele onderzoek dat ten behoeve van deel 10 (en straks deel 11) in de serie *Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945* is verricht.

Voor 2024 wordt o.a. door Hilde Reiding verder gewerkt aan een tweede artikel over de eerste Europese verkiezingen (zie ook lopend onderzoek), door Alexander van Kessel over de Christendemocratie in de jaren 1980 en 1990 en door Ronald Kroeze over de rol van de premier in de recente geschiedenis.

Onderzoek in opdracht & Valorisatie

Met valorisatie wordt bedoeld het tot nut maken voor de maatschappij van nieuwe wetenschappelijke inzichten alsook onderzoek in opdracht. Als het nationale expertisecentrum inzake de parlementaire geschiedenis heeft het CPG ook nadrukkelijk een valoriserende taak. Op verschillende manieren wordt hieraan vormgegeven.

Evaluatie kabinetsformatie 2021/2022

Alexander van Kessel was secretaris van de commissie die de kabinetsformatie van 2021/22 evalueerde. Emeritus hoogleraar parlementaire geschiedenis Carla van Baalen overhandigde op 23 februari het evaluatierapport over de kabinetsformatie 21/22 aan Kamervoorzitter Vera Bergkamp.

Kabinetsformatie

De commissie was ingesteld om de kabinetsformatie van 2021/22 te evalueren, de langste ooit. Bijna driehonderd dagen duurde het voordat de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen van 17 maart 2021 had geleid tot een nieuw kabinet – nota bene van dezelfde samenstelling als het oude (VVD, D66, CDA en ChristenUnie). Vooral de gebeurtenissen aan het begin, na het uitlekken van de interne notitie met daarop 'positie Omtzigt, functie elders', zorgden voor verstoorde verhoudingen tussen de partijen.

Samenstelling evaluatiecommissie

Sinds de Tweede Kamer in 2012 de regie in de kabinetsformatie naar zich heeft toegetrokken, laat zij elke formatie evalueren door wetenschappers. De commissie die de formatie van 2021 onderzocht bestond uit Alexander van Kessel (onderzoeker bij het CPG), Carla van Baalen (voormalig directeur van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis, voorzitter), Paul Bovend'Eert (hoogleraar staatsrecht aan de RU) en Mark van Twist (hoogleraar bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam). De evaluatiecommissie sprak met alle verkenner, informateurs, fractievoorzitters en vele betrokkenen bij de formatie.

Advies

De evaluatiecommissie adviseert de Kamer ook om zelf het debat te voeren over wat ze onder de regiefunctie tijdens de formatie verstaat. De betrokken politici houden daarover nogal verschillende, soms sterk uiteenlopende opvattingen op na, zo bleek uit de interviews die de commissie afnam. Een voorspoedig verloop van de formatie is gebaat bij vertrouwelijkheid, zo meent de commissie verder. Openbaarmaking van alle vertrouwelijke stukken van het begin van de formatie van 2021 was dan ook een valse start van de kabinetsvorming. De commissie beveelt ook aan in het vervolg slechts één verkenner aan te wijzen en niet twee, zoals in maart 2021 gebeurde.

Boekuitgave 'Het Vertrouwen Zoek'

Op vrijdag 23 juni verscheen bij uitgeverij Vantilt de boekuitgave van het evaluatierapport dat vier maanden eerder door emeritus hoogleraar Carla van Baalen werd gepresenteerd aan de voorzitter van de Tweede Kamer.

De evaluatiecommissie voerde in de periode augustus-november 2022 ongeveer veertig gesprekken met alle betrokkenen bij deze formatie, waaronder de voorzitters van de Tweede Kamerfracties, de verkenner, de informateurs, de formateur en de achtereenvolgende voorzitters van de Tweede Kamer. Deze gesprekken waren voor de commissie behulpzaam bij het analyseren van het formatieproces, hetgeen leidde tot een aantal aanbevelingen.

Website CPG

Op de CPG-website <www.ru.nl/cpg> worden aankondigingen gedaan van of doorverwezen naar publicaties en evenementen waarbij het CPG betrokken is. De bezoeker van de website kan hier tevens een belangrijk deel van de CPG-publicaties downloaden. De redactie van de website bestond in het verslagjaar uit Anne Bos en Irene Helsen. In het tweede deel van 2023 is de website voor de hele universiteit en daarmee ook voor het CPG vernieuwd. Een groot deel van de publicaties zal daardoor opnieuw moeten worden geplaatst op de website. Hier wordt eind 2023 een aanvang mee gemaakt. Beheer van de website is tegenwoordig in handen van de afdeling communicatie van Letteren. Anne Bos, Naomi Woltring, Irene Helsen en Maaïke van Deelen verzorgen de input richting de communicatieafdeling van Letteren.

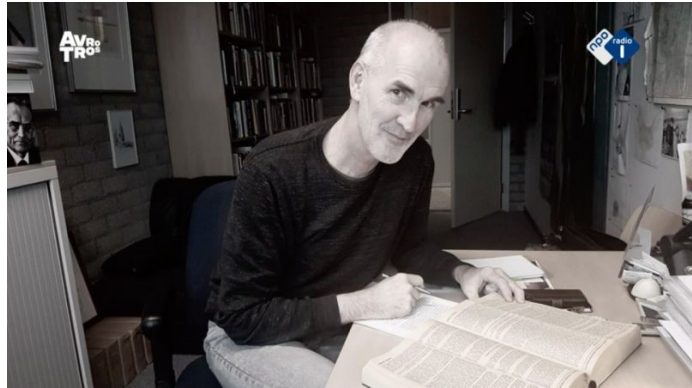
www.serieparlementairegeschiedenis.nl

In het kader van het onderzoek t.b.v. deel 10 van de serie *Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945*, over de jaren 1971-1982, is in 2022 het internetplatform www.serieparlementairegeschiedenis.nl ontwikkeld met ondersteunende achtergrondinformatie. Het gaat daarbij niet alleen om geschreven tekst, maar ook om beeldmateriaal en geluidsfragmenten uit deze periode. Tevens zijn podcasts en videoportretten van CPG-onderzoekers geplaatst, waarin zij aspecten van hun onderzoek toelichten.

Nu gewerkt wordt aan deel 11 van de serie *Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945*, over de jaren 1982-1994, is besloten het hier boven genoemde internetplatform op vergelijkbare wijze te gaan vullen met informatie uit de jaren tachtig.

Media

De media wisten de medewerkers van het CPG ook in 2023 te vinden om politieke zaken en kwesties te duiden in het licht van de parlementaire geschiedenis: radio, kranten, tijdschriften en internetfora. Zie de publicatielijst.

Johan van Merriënboer bij EenVandaag (21 augustus 2023)

Academie voor de Rechtstaat

In 2023 ontwikkelden de partners van het Montesquieu-instituut in samenwerking met het Centre for Professional Learning van de universiteit Leiden een leergang voor ambtenaren en journalisten over de Rechtstaat. De eerste editie is in het najaar van 2023 gestart. Namens het CPG was Ronald Kroeze betrokken. Hij zal in januari 2024 de afsluitende bijeenkomst verzorgen samen met Paul Bovend'eert en Willeke Slingerlind over integriteit in parlement en politiek.

De top kijkt om

CPG onderzoeker Anne Bos werkt mee aan het interview-project De top kijkt om, dat een programmaonderdeel is van Kennis van de Overheid, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Doel van dit project is om ervaringen van oud-bewindspersonen en -topambtenaren systematisch vast te leggen, te delen en te benutten. Het initiatief *Ministers Reflect* van het Britse Institute for Government dient als inspiratiebron. In de Nederlandse variant kijken oud-bewindspersonen en -topambtenaren in gefilmdes interviews terug op onder andere hun manier van besturen, de druk van de media en de kwaliteit van de ambtelijke dienst. Dit jaar nam Bos met Caspar van den Berg, hoogleraar Bestuurskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen deel aan gesprekken met oud-minister Pieter Winsemius, oud-topambtenaar Marius Enthoven, oud-minister Johan Remkes en oud-minister Ronald Plasterk.

Andere bijdragen

Een goede manier om kennis te verspreiden is via het publiceren van boeken en artikelen die zijn gericht op een breder publiek. Ook in dat kader kwamen in 2023 verschillende publicaties uit van de hand van CPG-ers. Naomi Woltring schreef een blog *1986: Loesje doet mee aan de verkiezingen*. Anne Bos schreef bijdragen aan nieuwsbrief De Hofvijver. Ronald Kroeze, Naomi Woltring en Fons Meijer verzorgden alle drie een actualiteitencollege voor Radboud Reflects. Gastonderzoeker Jan Willem Brouwer vertelde bij Radio 1 over de historie van kersttoespraken door de Koning(in).

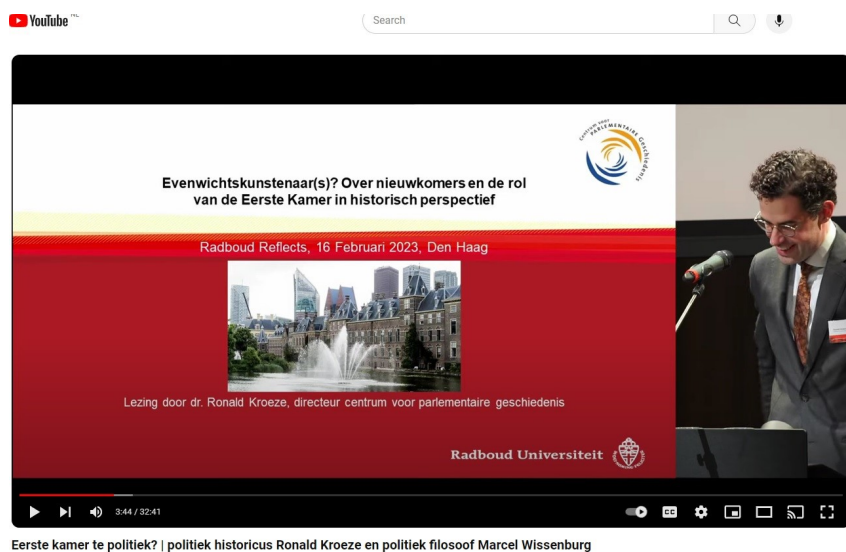
Conferenties, symposia en workshops

Congresbijdragen

Anne Bos en Ronald Kroeze verzorgden op 9 juni de introductie bij de conferentie Parliament Contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s. Johan van Merriënboer gaf bij deze gelegenheid de lezing The birth of Average Joe in the progressive 1970s. Hilde Reiding verzorgde de lezing What kind of democracy is this? Dutch case studies of civil disobedience and other illegal forms of extra-parliamentary action in the 1970s. Jan Willem Brouwer leidde de conferentie.

Radboud Reflects

Op donderdag 16 februari was politiek historicus en directeur van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG) Ronald Kroeze te gast in het Nutshuis in Den Haag. Tijdens dit Actualiteitencollege, georganiseerd door Radboud Reflects, besprak Kroeze de rol en taak van de Eerste Kamer, samen met politiek filosoof Marcel Wissenburg, dit met het oog op de verkiezingen voor de provincies en senaat. De lezing is via [YouTube](#) terug te zien.

Lezingen

Naomi Woltring gaf 26 oktober een online webinar voor het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) over BBB en NSC. Zij ging daarbij in op de vraag hoe nieuw hun thema's als noaberschap zijn en op de vraag welke kiezer deze partijen representeren.

Anne Bos sprak op 17 november 2023 bij een bijeenkomst van fellows van het Montesquieu Instituut in Maastricht over 'De toekomst' in troonredes en regeerakkoorden.

Samenwerking

Faculteit der Letteren

Het CPG is een onderzoekscentrum binnen de Faculteit der Letteren, dat participeert in het facultaire onderzoeksinstituut Radboud Institute for Culture and History (RICH). Onderzoekers van het Centrum werken op verschillende manieren samen met anderen die aan de Faculteit zijn verbonden, onder wie de collega's van de Afdeling Geschiedenis — met name die van Politieke Geschiedenis — zowel op het gebied van onderwijs als op dat van onderzoek.

Het CPG is 'trekker' van de onderzoeksgroep 'The Eighties', door het Centrum opgericht in 2023. Daarnaast zijn CPG-medewerkers geassocieerd lid van andere onderzoeksgroepen, zoals van Applied History (coördinatoren Harm Kaal en Jelle van Lottum) en de onderzoeksgroep Patterns of Political Interaction (voorheen 'Repertoires of Representation') die wordt gecoördineerd door Solange Ploeg en Elea de la Porte van de expertisegroep Politieke Geschiedenis. Voor meer informatie over de 'Seventies'-onderzoeksgroep: zie verderop in dit jaarverslag.

Ronald Kroeze droeg bij aan het verzorgen van onderwijs binnen de masterspecialisatie Politiek en Parlement. Anne Bos verzorgde een werkgroep voor de cursus Historisch Werkstuk in de bacheloropleiding Geschiedenis. Meer hierover is te vinden verderop in dit verslag.

Vanuit het CPG worden ook jaarlijks stagiairs begeleid. Alexander van Kessel ziet als stagecoördinator toe op de begeleiding van de stagiairs.

Daarnaast is Ronald Kroeze betrokken bij de begeleiding van verschillende promovendi. Samen met Wim van Meurs (hoogleraar Europese Politieke Geschiedenis RU), Marieke Oprel (UD politieke geschiedenis RU) en Jan Julia Zurné (UD politieke geschiedenis RU) is hij copromotor van Laura Brinkhorst die in juni 2023 een beurs kreeg toegekend binnen het NWO programma Promoveren in de Geesteswetenschappen. In samenwerking met Henk te Velde (hoogleraar Nederlandse Geschiedenis Universiteit Leiden) en Adriejan van Veen (UD politieke geschiedenis RU) begeleidt hij het promotietraject van Felix Bosch over 'Nabijheidspolitik'. In het kader van zijn rol als coördinator van het NWO-project 'Colonial Normativity: corruption in the Netherlands-Indonesian Relationship 1870s-2010s' is hij copromotor van 2 promovendi.

Onderzoekschool Politieke Geschiedenis

Het CPG maakt deel uit van de Onderzoekschool Politieke Geschiedenis (OPG). Dit is het samenwerkingsverband van onderzoekers op het terrein van politieke geschiedenis, gericht op het bevorderen van de kwaliteit van het onderzoek en het versterken van de (internationale) samenwerking.

Montesquieu Instituut

Het CPG is een van de partners van het in Den Haag gevestigde Montesquieu Instituut (MI), een multidisciplinair instituut 'op het snijvlak van democratie, politiek en parlementaire besluitvorming in Nederland en Europa'. De andere partners zijn verbonden aan de universiteiten van respectievelijk Groningen, Leiden en Maastricht. Het instituut wordt financieel ondersteund door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ronald Kroeze is lid van het bestuur en penningmeester van het MI en Anne Bos is coördinator voor de CPG-activiteiten binnen het MI.

Het MI fungeert als kennisuitwisselingsnetwerk en als denktank op het terrein van het functioneren van de parlementaire democratie op nationaal en Europees niveau. De expertise ligt op het terrein van parlementaire geschiedenis, rechten, vergelijkende politicologie en bestuurskunde. Met het ontwikkelen van een uitgebreid kennisuitwisselingsnetwerk streeft het MI ernaar onderzoek te ondersteunen en de daarbij verworven kennis voor de maatschappij van praktische betekenis te doen zijn. Daartoe brengt het MI de nieuwsbrief *De Hofvijver – Politiek van Den Haag tot Brussel* uit evenals de reeks MI-bundels en 'policy papers', en organiseert het debatbijeenkomsten. De toegevoegde waarde ligt tevens in het leveren van een bijdrage aan een breed maatschappelijk debat over de democratie en haar instellingen, in eigen land en in Europa. CPG-medewerkers leverden dit jaar bijdragen aan onder meer de digitale maandelijkse nieuwsbrief *De Hofvijver – Politiek van Den Haag tot Brussel* en aan fellowbijeenkomsten.

EuParl.net

Vanaf de oprichting in oktober 2007 tot en met april 2016 vervulde het CPG alle coördinerende werkzaamheden voor het *European Information and Research Network on Parliamentary History* (EuParl.net). Begonnen met vier instituten, waren in het verslagjaar twintig instellingen uit zeventien Europese landen aangesloten. De hoofden van de instituten uit zeven Europese landen — Duitsland, Finland, Frankrijk, Nederland, Slovenië, Tsjechië en het Verenigd Koninkrijk — vormen de *Board* van het netwerk. Vanuit het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis is dit Ronald Kroeze.

In het verslagjaar werd het coördinatorschap van EuParl.net gezamenlijk vervuld door de *Kommision für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien* te Berlijn en de 'Working Group on Parliaments in Transition' van het *Institute of Contemporary History* te Praag. In juni was Adela Gjericova aanwezig op het congres in Nijmegen. De jaarlijkse vergadering van de Board van het netwerk vond dit jaar online plaats op 28 november 2023.

Onderzoeksgroep 'The Seventies'

Binnen het onderzoeksinstituut RICH van de Faculteit der Letteren van de Radboud Universiteit zijn diverse onderzoeksgroepen actief. Sinds 2017 heeft het Centrum ook een eigen onderzoeksgroep: 'The Seventies' (tot september 2023). De leden ervan zijn afkomstig van het CPG, de geassocieerde leden zijn voornamelijk afkomstig uit de leerstoelgroep Politieke Geschiedenis. De onderzoeksgroep werd gecoördineerd door Lennart Steenbergen en Jonne Harmsma.

Centrum voor Parlementaire
Geschiedenis

Grote Idealen Smalle Marges

Parlementaire geschiedenis van
de jaren zeventig

Met de onderzoeksgroep wil het CPG bijdragen aan de versterking van de samenwerking tussen verschillende afdelingen van de faculteit, met name die tussen het CPG en de leerstoelgroep Politieke Geschiedenis. Ook wil het CPG op de bijeenkomsten van de onderzoeksgroep aandacht schenken aan de nationale en internationale inbedding van het eigen onderzoek. De sessies hebben een inhoudelijk-verdiepend karakter.

De onderzoeksgroep was tot de zomer van 2023 actief onder de naam 'The Seventies' en organiseerde diverse bijeenkomsten.

- Op dinsdag 24 januari sprak CPG-onderzoeker Lennart Steenbergen over zijn onderzoek naar Ruud Lubbers en zijn verhouding tot het neoliberalisme
- Woensdag 22 maart gingen we met Wim de Jong de discussie aan over 'De verantwoordelijke samenleving en de conservatieve wending'.

Onderzoeksgroep 'The Eighties'

Een nieuw boekproject, een nieuwe onderzoeksgroep. De logische opvolger van 'The Seventies' is 'The Eighties: Austerity, Reform Conflict'. De onderzoeksgroep is in de zomer van 2023 van start gegaan en biedt een platform aan onderzoekers die zich bezighouden met de geschiedenis van politiek en democratie in de jaren tachtig (1982-1994).

De onderzoeksgroep bestaat uit Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Fons Meijer, Johan van Merrienboer, Hilde Reiding, Anne Bos, Lennart Steenbergen en Naomi Woltring.

Er vonden in 2023 twee bijeenkomsten plaats:

- Dinsdag 19 september vond de kick-off van The Eighties plaats in het Erasmusgebouw. Dr. Pepijn Corduwener van de Universiteit Utrecht sprak over de status van volkspartijen in West-Europa en Nederland in het bijzonder.
- Op dinsdag 7 november sprak dr. Carla Hoetink, universitair docent aan de Radboud Universiteit, over onderzoek doen naar de cultuur van de Tweede Kamer in de jaren tachtig

Onderwijs

Bachelor geschiedenis

In de periode februari-maart 2023 gaf Anne Bos samen met collega's van de afdeling 'Politieke geschiedenis' de cursus 'Historisch werkstuk' voor eerstejaarsstudenten geschiedenis.

Masterspecialisatie Politiek en Parlement

Binnen de masteropleiding van Geschiedenis, behorend tot het departement 'Geschiedenis, Kunstgeschiedenis en Oudheid' van de Faculteit der Letteren, participeert het Centrum in de masterspecialisatie Politiek en Parlement. Deze master is in 2007 gezamenlijk ontwikkeld door de afdeling Politieke Geschiedenis (PG) en het CPG en richt zich op de historische, staatsrechtelijke en politicologische aspecten van de parlementaire politiek. Deze eenjarige master bestaat uit zeven modules, waaronder een verplichte stage. In 2023 verzorgde Ronald Kroeze samen met dr. Martijn Lak binnen de masteropleiding Geschiedenis het vak Het krachtenveld van politiek en parlement. In dit vak ligt het accent op een toegepaste wetenschappelijke verkenning van het politiek-bestuurlijke krachtenveld rondom het klassieke machtscentrum van regering en parlement. Ook begeleidde Ronald Kroeze in het voorjaar van 2023 een student van de Master Politiek en Parlement bij het schrijven van zijn scriptie en was hij als tweede lezer betrokken bij verschillende (re)ma scripties.

In het najaar van 2023 begeleidten Ronald Kroeze, Naomi Woltring, Fons Meijer en Anne Bos studenten die hun masterscriptie of bachelorscriptie schreven.

Gastdocentschap

Sinds 1997 is Jan Willem Brouwer *professeur invité* aan het Institut d'Etudes Européennes aan de Université Catholique de Louvain (Louvain-la-Neuve, België). In 2023 heeft hij vijf colleges 'History of European integration' verzorgd in de cursus 'LEUSL 2043 – History of European integration'. Ook in 2023 verzorgde hij deze cursus. Jan Willem Brouwer is sinds zijn pensionering in december 2022 nog als gastonderzoeker verbonden aan het CPG.

Summary Annual Report Centre for Parliamentary History

About CPG

CPG was founded as a research centre of the Faculty of Law, Radboud University in Nijmegen in 1971. Its mission statement reads as follows: conducting research on the history of the Dutch parliament from 1945 onwards, and publishing its results. In 1985, the CPG became a joint venture of Radboud University and the Stichting Parlementaire Geschiedenis (Foundation for Parliamentary History) in The Hague. CPG is the leading institute on parliamentary history in The Netherlands. Its core publications are the series *Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945* (Dutch parliamentary history after 1945), the *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis* (Yearbook for Parliamentary History) and publications on the subject of coalition building in the Netherlands.

Societal relevance

The societal relevance of the CPG is substantial. Staff members actively participate in public debates by means of readings, lectures and by media contributions. These activities in turn lead to a considerable number of information requests from Dutch and international media, and also to commissioned research, e.g. research commissioned by parliament, ministries and other government- and/or state-related institutions (Council of State, Electoral Council).

International activities

In 2007, CPG was one of the founders of the European Information and Research Network on Parliamentary History (EuParl.net), which connects European research institutes and experts in parliamentary history. The network facilitates the exchange and dissemination of knowledge and promotes comparative studies on the development of parliamentary culture in Europe. By 2023, twenty institutes from seventeen European countries had joined the network. CPG-director Ronald Kroeze is a member of the Board of the network.

Teaching

During 2023 CPG-researchers participated in teaching in the bachelor and master programs of the Faculty of Arts, Radboud University.

Key publications and reports

Yearbook Parliamentary History

Borgman, W., Jansen, R.H.T, Kessel, A.C.M.W. van, Kroeze, D.B.R., Ramakers, J.J.M., Smit, D.E.J. & Steenbergen, L.R. (Eds.). (2023). *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*. Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam.

On 21 November 2023, the 25nd edition of the *Yearbook Parliamentary History*, entitled *A question of time. The time factor in politics*, was presented.

'A week is a long time in politics,' British Prime Minister Harold Wilson is reported to have said. Time flies, in short, in politics. The Lower House as a 'burn-out factory' bears witness to this. On the other hand, –politicians sometimes try to gain time by delaying and putting off problems. Either way, 'time' is always a relevant political factor.

The twenty-fifth edition of the Yearbook of Parliamentary History examines the role of time in politics from various angles. What role does time - both measurable and emotional - play in parliamentary debates? People often complain about the high turnover rate in the Lower House, but how has the term of office of Dutch parliamentarians developed?

During the book launch in the Hague, the Presidents of both houses of the Dutch parliament were presented with the first copies of the Yearbook.

Conference proceedings

Baalen, C.C. van, Bos, A.S., Brinkhorst, L., Damme, L.J. van, Kessel, A.C.M.W. van, Merriënboer, J.C.F.J. van, Ramakers, J.J.M. (Eds.). (2023). *Half a century of political controversies relating to social security reforms for the elderly. Proceedings of the Nijmegen Conference 19 and 20 April 2018*. Nijmegen: Vantilt

Pension schemes in Europe are under considerable pressure. The ageing population and low interest rates are putting pension systems under a lot of tension. How to keep the old-age pension provision, one of the pillars of the welfare state, sustainable and affordable? At an international conference in Nijmegen in the Spring of 2018, the Centre for Parliamentary History (Radboud University) brought together experts in the field of social security and pensions to discuss the historical roots and ideological foundations of the different pension arrangements and to put forward possible solutions to the above-mentioned problems. This volume contains the contributions to the conference.

Other publications

Baalen, C.C. van, Kessel, A.C.M.W. van & Bovend'Eert, P.P.T. (2023). *Het vertrouwen zoek. De kabinetsformatie 2021/22 geëvalueerd*. Nijmegen: Vantilt.

Almost three hundred days after the House of Representatives elections of 17 March 2021, the Rutte IV cabinet appeared on the steps of Huis ten Bosch. It had taken an exceptionally long formation to arrive at a cabinet with the same coalition composition as the previous one (VVD, D66, CDA and Christian Union). Commissioned by the Presidium of the House of Representatives, a committee of four - two historians, a constitutional lawyer and an administrative expert - evaluated this formation. In total, more than 40 people involved were interviewed. In February 2023, the committee presented its final report. This report, now also published in book form, also made a number of recommendations for future formations.

Heringa, A.W., Kroeze, D.B.R. & Yesilkagit, A.K. (Eds.). (2023). *De grondwet van 1948 tot nu. Ontwikkelingsgeschiedenis, cruciale leerstukken en toekomstperspectief* (Montesquieu Reeks, 23). Den Haag: Boom juridisch

3 November 2023 marked exactly 175 years since the 1848 Constitution was promulgated. This fact prompted the publication of the volume 'De Grondwet van 1848 tot nu' (Boom 2023). At a symposium on 2 November 2023, the first copy of the volume was handed over to Minister Hugo de Jonge. Exactly one day before the day on which the Constitution of 1848 was proclaimed 175 years ago, in other words.

In the volume, several scholars shed light on the development history of some of the main topics of the Constitution. It also addresses the question of 'to what extent the Constitution is future-proof'.

If the historical constitutional development teaches one thing, it is that despite the function of the Constitution to perpetuate principles and rules, the Constitution above all had to and should also be 'current' in order to continue to protect and promote the fundamental values of democracy, rule of law and good governance. For this reason, a number of recommendations formulated in this volume have also been listed.

Meijer, F. (2023). Suffering Compatriots. Compassion, Catastrophe, and National Identification in the Netherlands in the Nineteenth Century. In Hanneke van Asperen & Lotte Jensen (Eds.), *Dealing with Disasters from Early Modern to Modern Times. Cultural Responses to Catastrophes* (Disaster Studies) (pp. 103-120). Amsterdam: Amsterdam University Press doi: 10.5117/9789463725798_CH04.

Why do nations command such profound emotional legitimacy? This was one of the central questions of Benedict Anderson's 1983 seminal study *Imagined Communities*. Only recently have historians turned their full attention to the affective dimensions of

nationalism and national identification. They argue that emotions and feelings are key to understanding the strong pull of nationalism on the lives of people. The chapter of Fons Meijer will single out one such 'national emotion': compassion for fellow countrymen. Focusing on the Netherlands of the nineteenth century, this article investigates how moments of major catastrophe were appropriated by the authors of poems and eyewitness reports to disclose the suffering of countrymen in the struck area. They invited the public to affectively identify with the victims' anguish and misery, gave shape and meaning to these feelings of compassion, and thus laid the emotional groundwork for strong ties of national unity and belonging.

Bijlage 1 Publicaties

Wetenschappelijke publicaties

Boekredactie

- Baalen, C.C. van, Brinkhorst, L., Bos, A.S., Damme, L.J. van, Kessel, A.C.M.W. van, Merriënboer, J.C.F.J. van, Ramakers, J.J.M. & Helsen, H.F.M.J. (Eds.). (2023). *Half a century of political controversies relating to social security reforms for the elderly. Proceedings of the Nijmegen Conference 19 and 20 April 2018*. Nijmegen: Vantilt
- Kroeze, D.B.R., Heringa, A.W., & Yesilkagit, A.K. (Eds.). (2023). *De grondwet van 1948 tot nu. Ontwikkelingsgeschiedenis, cruciale leerstukken en toekomstperspectief* (Montesquieu Reeks, 23). Den Haag: Boom juridisch

Boekdeel

- Bos, A.S., Hoetink, A.C. & Lannoy, A. de (2023). Een dag is een eeuwigheid in de politiek. De betekenis en de beleving van tijd in de Tweede Kamer. In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 43-52). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). De 'zwakke' stee in het staatsbestel? Over conventies en regels in de kabinetsformatie. In Aalt Willem Heringa, Ronald Kroeze & Kutsal Yesilkagit (Eds.), *De Grondwet van 1848 tot nu. Ontwikkelingsgeschiedenis, cruciale leerstukken en toekomstperspectief* (Montesquieu Reeks, 23) (pp. 65-77). Den Haag: Boom juridisch.
- Kroeze, D.B.R., Heringa, A.W. & Yesilkagit, A.K. 'Inleiding.' In Heringa, A.W., Kroeze, R. & Yesilkagit, A.K. (Eds.). (2023). *De grondwet van 1948 tot nu. Ontwikkelingsgeschiedenis, cruciale leerstukken en toekomstperspectief* (Montesquieu Reeks, 23). Den Haag: Boom juridisch (pp. 11-17).
- Kroeze, D.B.R., Heringa, A.W. & Yesilkagit, A.K. 'Slot: Doet de grondwet wat zij moet doen en is zij toekomstbestendig?' In Heringa, A.W., Kroeze, R. & Yesilkagit, A.K. (Eds.). (2023). *De grondwet van 1948 tot nu. Ontwikkelingsgeschiedenis, cruciale leerstukken en toekomstperspectief* (Montesquieu Reeks, 23). Den Haag: Boom juridisch (pp. 279-284).

Boekdeel en artikel peer-reviewed

- Harmsma, J.S. (2023). Reverting to Restraint: A Keynesian Intermezzo and Neoliberalism in the Netherlands (1971–1977). *Contemporary European History*, 2023 (12-07), 1-17.
- Kroeze, D.B.R., Leemans, I., Dankers, J., & van Berckel Smit, F., Making Sense of Financial Crises in the Netherlands: The Emotional Economy of Bubbles (1637-1987), 2023, *The Business of Emotions in Modern History*. Bloomsbury Academic, p. 195-219 24 p
- Meijer, F. (2023). Suffering Compatriots. Compassion, Catastrophe, and National Identification in the Netherlands in the Nineteenth Century. In Hanneke van Asperen & Lotte Jensen (Eds.), *Dealing with Disasters from Early Modern to Modern Times. Cultural Responses to Catastrophes* (Disaster Studies) (pp. 103-120). Amsterdam: Amsterdam University Press

Artikel

Woltring, N.M. (2023). De neoliberale elite. *Binnenlands Bestuur*, 44 (51), 24-27.

Boekredactie

Kessel, A.C.M.W. van, Borgman, W., Kroeze, D.B.R., Ramakers, J.J.M., Smit, D.E.J. & Steenbergen, L.R. (Eds.). (2023). *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*. Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam.

Boekdeel

Kessel, A.C.M.W. van & Borgman, W. (2023). Onderbelicht in Den Haag: de menselijke factor. Interview met Paul Rosenmöller. In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 111-116). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam

Kroeze, D.B.R. & Borgman, W. (2023). 'Het poldermodel is helemaal zo slecht nog niet.' Interview met Caroline van der Plas. In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 117-126). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam

Brouwer, J.W.L. (2023). Ton Frinking (1931-2022). Zoeken naar een uitweg uit het rakettendoolhof – maar zonder het CDA op te blazen. In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 131-136). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam

Kessel, A.C.M.W. van (2023). In dienst van de 'goede' katholieke en publieke zaak. Harry Notenboom (1926-2023). In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 162-165). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam

Meijer, F. (2023). Doorregeren of opstappen? Het debat over de uitslag van de verkiezingen voor de Provinciale Staten. In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 79-90). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam

Meijer, F., Ramakers, J.J.M. & Steenbergen, L.R. (2023). Het parlementaire jaar 2022-2023. In Wilma Borgman, Rowin Jansen, Alexander van Kessel, Ronald Kroeze, Jan Ramakers, Diederik Smit & Lennart Steenbergen (Eds.), *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek* (pp. 169-201). Amsterdam: Boom uitgevers Amsterdam

Boekbesprekingen

- Brouwer, J.W.L. (2023). Signalementen [Book review *De vredelievendste oorlogsman. Levensschets en dagboeknotities van generaal J.C.C. den Beer Poortugael*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis*, 231-231.
- Brouwer, J.W.L. (2023). Signalementen [Book review *Veteranenzorg 1815-2015. Van afstandelijk naar betrokken*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 233-234.
- Brouwer, J.W.L. (2023). [Book review *Persoonlijkheid en macht. Politieke leiders die het moderne Europa veranderden*]. *Marineblad*, 133(1), 26-27.
- Brouwer, J.W.L. (2023). [Book review *Europa. Een persoonlijke geschiedenis*]. *Marineblad*, 133(4), 40-41.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). [[Book review *Tussen bestormen en besturen. 55 jaar D66 in de Nederlandse politiek \(1966-2021\)*](#)]. *BMGN - Low Countries Historical Review*, 138.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *De achilleshiel van de koning. Monarchie onder druk*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 235-235.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *De kleine man met het grote beginsel. Jan Stoffel (1851-1921) en de sociale kwestie*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 231-232.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *Founding fathers van de VVD. Dirk Stikker en Piet Oud*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 232-233.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *Functie elders. Achter de schermen van een onstuimig crisisjaar*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 234-234.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *Gesprekshonger. Hoe de naoorlogse overlegcultuur ontstond*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 235-235.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *Om recht en gerechtigheid. Paul Scholten (1875-1946): een biografie*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 233-233.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Signalementen [Book review *Staat en slavernij. Het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 236-236.
- Kroeze, D.B.R. (2023). [Book review *Op zoek naar stabiliteit. Nederland tijdens de Balkenende-jaren 2002-2010*]. *BMGN - Low Countries Historical Review*, 138.
- Reiding, H. (2023). Gewoon polariseren? Hedendaagse reflecties op het goede politiek-maatschappelijke leven [Book review *De macht der gewoonte. Populisme in de polder & Polarisation en perspectief. Laveren tussen lastige vraagstukken en lange tenen*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2023. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 207-210.
- Steenbergen, L.R. (2023). Een kwetsbare jongen die het met bravoure ver schopte [Book review *Nooit wachten op later. Memoires*]. *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis. Een kwestie van tijd. De factor tijd in de politiek*, 217-218.

Overige publicaties

Boek - monografie

Baalen, C.C. van, Kessel, A.C.M.W. van & Bovend'Eert, P.P.T. (2023). *Het vertrouwen zoek. De kabinetsformatie 2021/22 geëvalueerd*. Nijmegen: Vantilt.

Internetartikel

Bos, A.S. (2023). *Ministers met korte lontjes*. (article). De Hofvijver Jaargang 13, nummer 143. (available: 23 Jun 2023).

Bos, A.S. (2023). *Waarom de Kamer in 1956 van 100 naar 150 leden ging*. (article). Montesquieu Instituut. (available: 11 Sep 2023).

Bos, A.S. & Kroeze, D.B.R., [‘Historische Verkiezingen’](#), (article) Montesquieu Instituut. (available: 27 november 2023).

Brouwer, J.W.L. (2023). *Steun aan Israël, getuigenispolitiek en polarisatie op het Binnenhof, najaar 1973*. (article). De Hofvijver Jaargang 13, nummer 146. (available: 30 Oct 2023).

Merriënboer, J.C.F.J. van & Bos, A.S. (2023). *Destabiliserende Statenverkiezingen*. (article). De Hofvijver Jaargang 13, nummer 139. (available: 27 Feb 2023 last update: 2 Mar 2023).

Woltring, N.M. (2023). *1986: Loesje doet mee aan de verkiezingen*. (blog). Centrum voor Parlementaire Geschiedenis. (available: 21 Nov 2023).

Bijlage 2 Lezingen en congresbijdragen

Bijdrage aan een congres

- Bos, A.S. & Kroeze, D.B.R. (2023). Introduction on conference theme. Parliament Contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s: Nijmegen (2023, June 9).
- Brouwer, J.W.L. (2023). Chair. Parliament contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises and pressure from below in the 1970s: Nijmegen (2023, June 9).
- Kroeze, D.B.R. & Keulen, S.J. (2023), 'Contesting the Parliamentary Decline Thesis?' Parliament Contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s: Nijmegen (2023, June 9).
- Kroeze, D.B.R. 'Corruption equals periphery? Analyzing political debates about corruption around 1900', Corruption, Public Service and the 'Common Good' in Western Europe, International Conference, University of Stirling, 8 June 2023. (Keynote)
- Merriënboer, J.C.F.J. van (2023). The birth of Average Joe in the progressive 1970s. Parliament Contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s: Nijmegen (2023, June 9).
- Reiding, H. (2023). What kind of democracy is this? Dutch case studies of civil disobedience and other illegal forms of extra-parliamentary action in the 1970s. Parliament Contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s: Nijmegen (2023, June 9).

Lecture for professionals

- Bos, A.S. (2023, November 17). *'De toekomst' in troonredes en regeerakkoorden*. Maastricht, Bijeenkomst fellows van het Montesquieu Instituut.
- Woltring, N. (2023, October 26). *Wat en wie vertegenwoordigen BBB en NSC en hoe nieuw is dat?* Online, KNHG Webinar 'Van der Plas en Omtzigt: de opkomst van een nieuw type vertegenwoordiging?'

Overige lezingen

- Kroeze, D.B.R. (2023, February 16). *Actualiteitencollege Radboud Reflects: De Eerste Kamer té politiek?* Nutshuis, Den Haag, N.a.v. Provinciale Statenverkiezingen 15 maart 2023.
- Meijer, F. (2023, November 14). *De kiezer gepeild: Hoe media het kiezersonderzoek ontdekten*. Café Selbachs, Nijmegen, lezing bij GSV avond 'Stemmen en Strijden'. N.a.v. Tweede Kamerverkiezingen 22 november 2023.
- Meijer, F. (2023, November 23). *Actualiteitencollege Radboud Reflects en Europe Direct: Verkiezingsuitslag '23: de ochtendanalyse*. Radboud Universiteit Nijmegen, N.a.v. Tweede Kamerverkiezingen 22 november 2023.

Woltring, N.M. (2023, October 31). *Actualiteitencollege Radboud Reflects en Vox: Van der Plas en Omtzigt: nieuwe politiek?* Radboud Universiteit Nijmegen, N.a.v. Tweede Kamerverkiezingen 21 november 2023.

Bijlage 3 Overige activiteiten

Activiteiten

Externe lidmaatschappen/nevenfuncties

Bos, A.S. (2023):

- Fellow Montesquieu Instituut.
- Betrokken bij De top kijkt om, Kennisbank Openbaar Bestuur. Interviewproject met oud-bewindspersonen en oud-topambtenaren (samenwerkingsverband BZK, RUG, UU en CPG).
- Betrokken bij actualiteitenoverleg en werkgroep Policy Papers van het Montesquieu Instituut.

Kessel, A.C.M.W. van (2023):

- Lid Wetenschappelijke adviesraad van het Katholiek Documentatie Centrum.
- Lid begeleidingscommissie voor de geschiedschrijving over het ministerie van Justitie 1798-1998.
- Lid wetenschappelijke adviesraad van het Historisch Comité Christen-Democratie (HCCD).
- Externe deskundige voor de selectielijst van het ministerie van Algemene Zaken.

Kroeze, D.B.R. (2023):

- part time verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam als coördinator van het door NWO gefinancierde project 'Colonial Normativity: corruption and difference in the Dutch-Indonesian relationship 1870s-2010s'. Zie <https://colonial-normativity.com/>.
- Lid bestuur Montesquieu Instituut.
- Lid bestuur Stichting Binnenhoflezing.

Meijer, F. (2023):

- Bestuurslid werkgroep De Moderne Tijd (MDNL): <http://demodernetijd.nl/>.
- Redactielid De Moderne Tijd: <http://demodernetijd.nl/tijdschrift/>.

Merriënboer, J.C.F.J. van (2023):

- Lid van de Wetenschappelijke Raad van Advies van de Kiesraad.

Reiding, H. (2023):

- Eigenaar Jaarringen – levensverhalen.

Organisatie

Kroeze, D.B.R. & Reiding, H. (2023). Organisatie congres Parliament Contested? Rethinking the relationship between national politics, global crises, and pressure from below in the 1970s: Nijmegen (2023, June 9).

Meijer, F. & Steenberg, L.R. (2023). Organisatie onderzoeksgroep 'The Seventies' en 'The Eighties'.

Optreden op televisie en radio

Meijer, F. & Steenbergen, L.R. (2023). Organisatie onderzoeksgroep 'The Seventies' en 'The Eighties'.

Optreden op televisie en radio

- Bos, A.S. (Opfriscursus: wie was Joop den Uyl?) (2023, Feb 7). NPO radio 1. [radio broadcast]. In *De Nieuws BV*. BNN/VARA.
- Bos, A.S. (De opties van Rutte na de gasenquête 9 maart 2023) (2023, Mar 9). [podcast]. In *De Dag*. NOS NPO1.
- Bos, A.S. (Tussentijds vertrek Kamerleden) (2023, Jun 17). Videoproductie website Algemeen Dagblad. [medium not specified]. In *Kijken is weten*.
- Bos, A.S. (Onhebbelijk gedrag ministers, n.a.v. in opspraak geraakte minister van Onderwijs Dennis Wiersma) (2023, Jun 22). AVRO/TROS. [radio broadcast]. In *EenVandaag*. NPO1.
- Bos, A.S. (Feit of Fictie: Kamerleden willekeurig door elkaar zetten zorgt voor minder polarisatie) (2023, Sep 5). AVRO/TROS. [radio broadcast]. In *EenVandaag*. NPO1.
- Bos, A.S. (Over de huidige kabinetsformatie en de adviezen van de commissie evaluatie kabinetsformatie 2021/22) (2023, Nov 30). NPO radio 1. [radio broadcast]. In *The Daily Move*. BNR.
- Brouwer, J.W.L. (over de geschiedenis van de kersttoespraak van de Koning) (2023, Dec 25). KRO-NCRV. [radio broadcast]. In *Spraakmakers*. NPO Radio 1.
- Kessel, A.C.M.W. van (Terug naar 2008: Norbert Schmelzer van 'De nacht van Schmelzer' overleed) (2023, Nov 14). MAX. [radio broadcast]. In *Villa VdB*. NPO1.
- Kessel, A.C.M.W. van (Katholiek in de politiek. Hoe speelt het geloof een rol in het politieke denken van Pieter Omtzigt, Frans Timmermans en Caroline van der Plas?) (2023, Nov 19). KRO/NCRV. [television broadcast]. In *Kruispunt*. NPO2.
- Kessel, A.C.M.W. van (Over de formatie) (2023, Dec 4). WNL. [radio broadcast]. In *Haagse Lobby*. NPO1.
- Kessel, A.C.M.W. van (De Kamer na de verkiezingen) (2023, Dec 15). [webcast]. In *Het Kamergesprek. Plenaire debatten uitgelegd*. Den Haag: Prodemos/Nieuwspoort.
- Kroeze, D.B.R., De strijd tegen Corruptie | Ronald Kroeze BNR's Big Five (hoofdgast), 26 jan 2023.
- Kroeze, D.B.R. (Corruptie en goed bestuur in Nederland en daarbuiten, nu en in het verleden) (2023, Sep 9). Hoe corrupt is Nederland? [radio broadcast]. In *Dr. Kelder & Co*. NPO Radio 1.
- Merriënboer, J.C.F.J. van (Feit of Fictie: Geeft de regering tientallen miljarden uit buiten het parlement om?) (2023, Aug 21). AVRO/TROS. [radio broadcast]. In *EenVandaag*. NPO1.
- Woltring, N.M. (Neoliberaal denken zat bij alle middenpartijen) (2023, Dec 18). NPO radio 1. [radio broadcast]. In *De Nieuws BV*. BNN/VARA.

Interviews

- Bos, A.S. (2023). Meer openheid nodig bij herstel politiek vertrouwen. Deel 2 in een serie wekelijkse artikelen in aanloop naar de verkiezingen voor de Tweede Kamer in november, Radboud Recharge: Nijmegen (2023, September 12).
- Kroeze, D.B.R. (2023). Nieuw tijdsgezicht vraagt om nieuw politiek leiderschap. Deel 1 in een serie wekelijkse artikelen in aanloop naar de verkiezingen voor de Tweede Kamer in november, Radboud Recharge: Nijmegen (2023, August 31).

Woltring, N.M. (2023). Neoliberale opmars was het werk van een ‘verbijsterend’ klein groepje. Geïnterviewd voor het Financieel Dagblad door Marijn Jongsma en Rob de Lange n.a.v. promotie onderzoek (2023, December 11).

[Geciteerd in media \(rtv, kranten etc.\)](#)

- Bos, A.S. (2023). Cited in: (2023, February 26). NRC Handelsblad, ‘Opstappen om de gasenquête? Naast de misstand telt ook de politieke realiteit’.
- Bos, A.S. (2023). Cited in: Agnes de Goede (2023, February 23). Website RTL Nieuws, ‘Na acht jaar weer een parlementaire enquête: wat levert het eigenlijk op?’
- Bos, A.S. (2023). Cited in: Arco Vuik (2023, June 13). Reformatorisch Dagblad, ‘Perschef blundert, youtuber verdient bescherming’.
- Bos, A.S. (2023). Cited in: Christiaan Pelgrim (2023, June 27). NRC Handelsblad, ‘Opstappen? Naast misstand telt ook de politieke realiteit’.
- Bos, A.S. (2023). Cited in: Gerard Beverdam & Niels van den Bovenkamp (2023, June 13). Nederlands Dagblad, ‘Ministerswieg staat vaak in de Randstad’.
- Bos, A.S. (2023). Cited in: Tobias den Hartog (2023, December 17). De Gelderlander, ‘Wilders, Yersilgöz, Omtzigt en Van der Plas zeggen vanaf nu helemaal niets zinnigs meer, tot er ruzie komt’.
- Bos, A.S. (2023). Cited in: Tobias den Hartog (2023, December 18). Algemeen Dagblad, ‘Radiostilte bij formatie, totdat ze ruzie krijgen’.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Cited in: (2023, June 14). Dagblad van het Noorden, ‘Evaluatiecommissie: verkenner gingen te ver met hun opdracht’.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Cited in: Wilfred Scholten (2023, September 13). Trouw, ‘De positie van de minister-president: van “wegwerppremier” tot trofee’.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Cited in: Jan Hoedeman (2023, October 27). Algemeen Dagblad, ‘Als koning ook belasting betaalt, groeit draagvlak’.
- Kessel, A.C.M.W. van (2023). Cited in: Guus De Dietvorst (2023, November 26). NOS.nl, ‘VVD wil niet in kabinet, verleden leert waar dat toe kan leiden’.
- Kroeze, D.B.R. (2023). Cited in: Wian Slendebroek (2023, March 17). de Volkskrant, ‘Overal de grootste: de overwinning van BBB is op meerdere manieren historisch’.
- Kroeze, D.B.R. (2023). Cited in: Wian Slendebroek (2023, March 18). de Volkskrant, ‘Een historische verkiezingsuitslag, op meerdere manieren’.
- Kroeze, D.B.R. (2023). Cited in: Zwaan Lakmaker (2023, April 4). Vrij Nederland, ‘De grote vraag: Hoe helpen we corruptie de wereld uit?’
- Merriënboer, J.C.F.J. van (2023). Cited in: Agnes de Goede & Arne Hankel (2023, April 1). Website RTL Nieuws, ‘Uitstel van executie? Dit bepaalt of het kabinet-Rutte IV de eindstreep haalt’.
- Merriënboer, J.C.F.J. van (2023). Cited in: Wasima Kahn (2023, May 16). de Volkskrant, ‘Kabinet passeert parlement voor miljarden’.
- Merriënboer, J.C.F.J. van (2023). Cited in: Niels Rigter (2023, June 25). Dagblad van het Noorden, ‘Weg van het spel en terug naar de idealen’.
- Merriënboer, J.C.F.J. van (2023). Cited in: Niels Rigter (2023, July 22). De Telegraaf.nl, ‘Gaaf nieuwe lichte jongere politici het anders doen? “Het elkaar te kakken zetten zijn we beu”’.
- Merriënboer, J.C.F.J. van (2023). Cited in: Joep Boerboom (2023, September 11). Biografieportaal, ‘Johan van Merriënboer schrijft de biografie van CDA-premier Ruud Lubbers’.

Woltring, N.M. (2023). Cited in: Robert van der Stelt (2023, September 20). Reformatorisch Dagblad, 'Armoede groot thema in Troonrede'

Woltring, N.M. (2023). Cited in: E. Polter & J. van der Neut (2023, December). Tijd en Taak, 'Doctor in het neoliberalisme'

Bijlage 4 EuParl.net Board

Dr. A. Gjuričová (chair), Czech Republic
Prof. dr. A. Schulz, Germany
Prof. dr. J. Garrigues, France
Dr. J. Gasparic, Slovenia
Prof. dr. P. Ihalainen, Finland
Prof. dr. P. Seaward, United Kingdom
Prof. dr. Ronald Kroeze, The Netherlands

In 2023 the following institutes were members of the network:

Institute for Parliamentarism and Democracy Questions, Vienna, Austria;
Kommission für die Geschichte der Habsburgermonarchie, Vienna, Austria;
Research Group for Political History, University of Antwerp, Belgium;
Working Group on Parliaments in Transition, Institute of Contemporary History, Prague, Czech Republic;
University of Jyväskylä, including the Academy of Finland Centre of Excellence in Political Thought and Conceptual Change, Jyväskylä, Finland;
Comité d'Histoire Parlementaire et Politique, Vernouillet, France;
Kommission für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien, Berlin, Germany;
Hellenic Foundation for Parliamentarism and Democracy, Athens, Greece;
Politikatörténeti Intézet, Budapest, Hungary;
Dipartimento di Scienze Politiche, Sapienza Università, Rome, Italy;
European Governance Programme, University of Luxembourg, Walferdange, Luxembourg;
Montesquieu Instituut, The Hague, Netherlands;
Centrum voor Parlementaire Geschiedenis, Radboud University, Nijmegen, Netherlands;
Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București, Bucharest, Romania;
Faculty of Social and Human Sciences, 'Lucian Blaga' University of Sibiu, Romania;
Center for Historical Research, Higher School of Economics, St. Petersburg, Russia;
Inštitut za novejšo zgodovino - Slovenská Akadémia Vied, Bratislava, Slovakia;
Institute for Contemporary History, Ljubljana, Slovenia;
Research Group Biografía y Parlamentos, University of the Basque Country (UPV-EHU), Department of Contemporary History, Leioa, Spain;
History of Parliament, London, United Kingdom.